

Special Characters	
&	Background job
#	Comment
~	Home Directory
!	Logical NOT
'	Quote (Strong)
"	Quote (Weak)
<	Redirect input
>	Redirect output
>>	Redirect output + append to file
 	Redirect (pipe) output to next command
/	Separator for pathname directories
;	Separator for shell commands
[]	Start and end a character-set wildcard
{ }	Start and end a command block
()	Start and end a subshell
(())	Perform arithmetic
*	Wildcard
?	Wildcard – single character
\$	Variable expression
\	Escape a special character
n>&m	Descriptor n is a copy of output file descriptor m
n<&m	Descriptor n is a copy of input file descriptor m

String Operators	
\${varname:-word}	Returns word
\${varname:=word}	Sets and returns word
\${varname:?message}	Prints message and exits
\${varname:offset:length}	Returns substring
\${varname:+word}	If varname is defined, return word

Pattern-matching operators	
\${varname#pattern}	Match first from the start
\${varname##pattern}	Match last from the start
\${varname%pattern}	Match first from the end
\${varname/pattern/replace}	Match longest and replace
\${varname//pattern/replace}	Match all and replace

Variables	
\$0, \$1, \$2,	Positional parameters
@	"\$1" "\$2" "\$3" ...
\$*	A string of positional params > 0
\$#	Number of positional params
?	Exit status of last command run

Functions	
define	function myfunction { ... } or myfunction { } { ... }
call	myfunction arg1 arg2 ...
keywords	local – limit var scope

If / else conditions	
x && y	If x runs, then run y
x y	If x fails, then run y
x -a y	x AND y
x -o y	x OR y
-lt, -le, -eq, -gt, -ge, -ne	Integer comparisons
=, !=, <, >	String comparisons
-n str1	str1 has length > 0 (nonzero)
-z str1	str1 has length 0 (zero)
-d file	File exists and is a directory
-e file	File exists
-f file	File exists and is a regular file
-r file	User has read permission on file
-s file	File exists and is non empty
-w file	User has write permission on file
-x file	User has execute permission on file, or search if directory
-N file	File was modified since it was last read
-O file	User owns file
-G file	File's group ID matches the user's group ID
file1 -nt file2	file1 has newer modification time than file2

Flow control sentences	
if	if condition; then commands; fi
for	for ((init; condition; increment)); do commands; done
for	for var in array; do

	commands; done
case	case expression in pattern1) commands ;; pattern2) commands ;; *) commands ;; esac
while	while condition; do commands; done
until	until condition; do commands; done

Arrays	
Arr_name=('el1' 'el2' 'el3')	define
Arr_name[index]	Element #index
Arr_name[-1]	Last element
Arr_name[@]	All elements, space-separated
#Arr_name[@]	Array length
#Arr_name[index]	String length of the Nth element
Arr_name[@]:m:n	Range (from position m, length n)
!Arr_name[@]	Keys of all elements
Arr_name=("\${Arr_name[@]}" "newElement")	Push
Arr_name+=("newElement")	Also Push
unset Arr_name[n]	Remove one item

Dictionaries	
declare -A dict	Define
dict[key]="value"	Define value of a key
dict[key]	Value of a key
dict[@a]	All values
!dict[@]	All keys
#dict[@]	Number of elements
unset dict[key]	Delete the key

Useful Commands	
type <cmd>	Determine type of command: -a ; displays all the locations
builtin <cmd>	Run builtin commands explicitly
which <cmd>	Locate the executable of a command: -a ; show all locations
clear	Clear the terminal screen
echo "str1"	Print message to terminal screen: -e ; uses escape sequences like (\n = newline, \t = tab) -n ; suppresses automatic newline after print
printf <format> <variables>	Print messages to terminal screen. Formatting be like: %s – String %-s – String wide X chars, left aligned %xs – String wide X chars, right aligned %d – Integer (%-Xd, %Xd) %f – Float %Xf – Round to X decimal spaces
date <options> <+format>	Will display date and time. Formats (" +%Y-%m-%d"): %Y – Year, %m – month, %d – day, %H – hours, %M – minutes, %S – seconds, (%A uppercase for full name) %a – DayOfTheWeek, (%B) %b – Month Options (-d "yesterday"): "yesterday", "next Monday",
read <options> <variable>	Read input from user or file and store into variable (read var1). Options: -p "Text" : print before input -a : store the input in array
history <options>	Display the command history for that session. Options: -c : clear the history -X : print the last X commands

	-a : appends history to bash history file -d X : deletes the command with index X from history
sleep <num_time>	Delay the execution of a script. Num_time: Xs : delay for X second(s) (default) Xm : delay for X minute(s) Xh : delay for X hour(s)
man <command>	Opens the manual pages for the <command>.
ls <options> <path>	List the files and directories in the current working directory or given path. Options: -l : list detailed view for files -a : show all files, even hidden -alp : ???
pwd	Display the current working directory.
cd <directory>	Change the current working directory. <directory>: /path : changes directory to path .. : changes to parent directory of the current one ~username : changes to home directory for username .. : changes to previous working directory used
mkdir <directory>	Creates new directory. <directory> can be: 'd1' : creates new directory called d1 'd1' 'd2' 'd3' : creates more directories in the current one -p 'd1/d2' : creates d1 and another directory d2 as d1's child
rmdir <directory>	Works the same as mkdir, but it deletes the directory if it is empty.
cat <file>	Display the contents of the file on the terminal. <file>: 'file.txt' : displays file.txt 'f1.txt' 'f2.txt' : displays files consecutively -n 'file.txt' : displays file.txt with numbered lines
more, less, od, hexdump	More and less are both text viewers, od gives octal output and hexdump hexadecimal.
vi, vim, emacs, nano	File editors. Use 'man file_editor' to learn how to use them.
cp <source> <destination>	Copy files or directories from source to destination. cp file /path : copy file to path cp -r directory /path : copy directory with all its contents to path
mv <source> <destination>	Moves files or directories from source to destination. mv file /path : move file to path mv directory /path : move directory to path mv file.txt newfile.txt : renames file.txt to newfile.txt
rm <options> <file>	Remove or delete files from directories. Options: -r : recursive -f : force the removal
head <options> <file(s)>	Display the beginning of a text file. -n X : specify the number of lines -c X : displays X bytes and not lines
tail <options> <file(s)>	Display the last few lines of a text file. Counterpart to 'head'. -n X : specify the number of lines -c X : displays X bytes, not lines
cut <options> <file>	-c X : specify positions to cut (1-5 file.txt will extract first five from lines) -f X : specify the fields to extract -d X : specify the delimiter for cut
sort <options> <file>	Sort the lines of a text file al. -r : reverse the lines order (Z-A) -n : perform numerical sort instead -u : outputs only the unique lines -f : ignore cases
shuf <options> <file>	Generate random permutations. -n X : Outputs at most X lines. -o FILE : Writes the output to file -r : allow repeated samples
nl <options> <file>	Add line numbers to a file or input stream.
uniq <options> <file>	Removes all consecutive lines. Options:

	-c : also counts the amount of duplicates -i : ignores the case -d : outputs only duplicates -u : outputs only the unique
rev <file>	Reverse the characters in each line of the input stream or file
tr <options> <set1> <set2> <file>	Translate or delete characters. Set1 is translated to Set2. -d : removes the characters -c : complement the Set1
wc <options> <file>	Counts the number of lines, words, bytes. Options: -l : only counts the lines -w : only counts the words -c : only counts the bytes
grep <options> <pattern> <file>	Search for specific pattern or regular expression. Options: -i : ignore case -v : invert the match (print only the lines not matching the pattern) -w : match only whole words -n : print the line numbers for each match -r : search recursively through directories
shift <X>	Shift the positional parameters to the left. X is number of positions to shift.
jobs <options>	Display a list of jobs that are currently running in the background or are suspended. -l : also displays PID of a job -p : displays only the PIDs -r : displays the running jobs -s : displays the stopped jobs
fg <JID>	Bring a job that is running in the background to the foreground.
bg <JID>	Start a suspended job in the background.
disown %<JID>	Remove jobs from shell's job control. (disown %2 : removes job with JID 2)
ulimit <options>	Display the resource limits of the current shell and its children. -a : displas all current limits

PROGRAMMING IN C	
syscall(x, ...)	Make system calls in a program. x: System call number ...: Arguments required for system call x
perror(char* str)	Print a descriptive error message to stderr
open(path, flags, mode)	Open or create new files. Flags: O_RDONLY: read only O_WRONLY: write only O_RDWR: reading and writing O_CREAT: create file if not exist O_TRUNC: truncate file to 0 len
close(fd)	Close the file descriptor fd
read(fd, *buffer, x)	Read data from a file or file descriptor fd. Stores read data to buffer and read x bytes.
write(fd, *buffer, x)	Write x bytes from buffer to file descriptor fd.
printf(...)	Format and print data to stdout
dup(oldfd)	Duplicate an existing file descriptor oldfd to a new one
dup2(oldfd, newfd)	Duplicate an existing file descriptor oldfd to a specified file descriptor number newfd
rename(oldname, newname)	Change the name of an existing file or directory.
link(oldpath, newpath)	Create a new hard link to an existing file.
unlink(pathname)	Remove a specific file from the file system.
chmod(pathname, mode)	Change the permissions of a file or dir in the file system.
chown(pathname, owner, group)	Change ownership of a file or dir in the file system.
readdir(DIR *dirp)	Used to read contents of a directory.
opendir(char* dirname)	Open a directory. Returns DIR* to directory system.
closedir(*dirp)	Close a directory system.
chdir(path)	Change the current working directory of the process.

mkdir(path, mode)	Create new directory.
rmdir(path)	Remove or delete an empty dir
symlink(target, linkpath)	Create soft link / symbolic link. Linkpath references to target
readlink(path, buffer, buf_size)	Read value of a symbolic link.
getuid(), setuid(), getgid(), setgid(), geteuid(), getegid()	Get parameters: UID – user ID, GID – group ID, EUID – effective user ID
fork()	Create a new process by duplicating the existing process. Returns pid_t -> 0 = child
exec()	Replace the current process with a new process. execl(), execl(): take program name and a list of arguments execv(), execvp(): take program name and an array of arguments execve(): similar to execvp() but you can specify environment vars
wait(int* status)	Make the parent process wait until one of its child processes terminates.
waitpid(pid, status)	Wait for specific process with pid to terminate.
exit(x)	Terminate the current process and return exit status x.
getpid(), getppid()	Retrieve process ID, retrieve parent process ID
sleep(x)	Suspend the execution of a program for x seconds.
pipe(int pipefd[2])	Create an interprocess communication pipe. pipefd[0]: file descriptor for read pipefd[1]: file descriptor for write
kill(pid, sig)	Kill a signal to a specified process(es).
signal()	Specify the action to be taken when a particular signal is received by a process.

USERS AND DOCUMENTS (Bash)	
whoami	Display the username of the current user
id	Display the user and group
groups <user>	Display the groups to which current user or <user> belongs
passwd <options> <username>	Change or update the password of a user account
\$UID	Variable, holds user id
\$HOME	Variable, holds the absolute path to current user's home dir
sudo <options> <command>	Execute commands with elevated privileges
su <options> <username>	Switch to user <username>
useradd, userdel, usermod	Create new user, delete an user, modify user account
groupadd, groupdel, groupmod	Create new group, delete a group, modify group
ln -s <target> <link_name>	Create soft link with link_name that refers to target file or dir
ln <target> <link_name>	Create hard link or directory links.
readlink <link_name>	Display the target of a symbolic link
chown <user><:group> <file(s)>	Change the ownership of files or dirs. <user> and <:group> represents new owners.
chgrp <group> <file(s)>	Change the group ownership of files or directories

PROCESSES, SIGNALS, PIPES (Bash)	
ps	Display information about active processes running on system
pidof <program_name>	Find the process ID (PID) of a running program based on name
pgrep <pattern>	Find PIDs by pattern
pstree	Display a tree-like representation of running processes
top	Monitor and manage system resources in real-time
kill <options> <pid(s)>	Send a signal to terminate to processes. Options:

	-s sig: sig(SIGTERM, SIGKILL, SIGINT) -a: send signal to all processes
trap <action> <signal(s)>	Define actions to be taken when specific signals are received. action -> command to be executed when signal(s) received
<cmd> <cmd>	Pipe (no explanation needed)

THREADS (C)	
pthread_t tx	Object that stores thread id
pthread_createt(thread, attr, start_routine, arg)	Create a new thread within multi-threaded program. thread:pointer to pthread_t attr:attributes for a thread start_routine: pointer to the function that will be executed by the new thread arg:optional arguments
pthread_join(thread, **value_ptr)	Wait for a specific thread to terminate. Value_ptr is optional for saving exit stat
pthread_yield()	Voluntarily yield the processor by suspending the execution of the calling thread
pthread_cancel(thread)	Request the cancellation of a specified thread.

Teorija ½ polovica	
strojna oprema (hw): -fizična rač. oprema -procesor,pomnilnik, I/O	Uporabniski prostor (zasciten nacin): omejena uporaba procesorja, napacna uporaba povzroci izjemo Jedrni prostor (priviligiran nacin): neomejen dostop do pomnilnika in naprav, nekateri ukazi se lahko izvajajo samo v tem nacinu Komunikacija med jedrom in strojno opremo: naprava: dejanska naprava (npr tipkovnica) kontrolnik naprav: elektronska vezja, ki razumejo ukaze podane na vmesniku in jih posredujejo napravi (npr USB kontrolnik) vmesnik strojne opreme: mehanizem programskega podajanja ukazov napravam (npr pomnilnisko preslikan I/O) gonilniki naprav: programska koda, ki zna upravljati z napravo preko vmesnikov strojne opreme (niso del jedra)
Lupina: Uporabniski program, ki nudi osnovni uporabniski vmesnik za upravljanje racunalniskega sistema upravljanje z datotekami, procesi, napravami in s programi nadzor in konfiguracija OS	Arhitektura jedra struktura in nacin povezovanja med posameznimi deli jedra Monolitno jedro: velik kos strojne kode (vsebuje cel OS) deli OS lahko hitro komunicirajo preko klicev funkcij napaka v enem delu OS sesuje cel OS tezja obvladljivost programske kode sprememba izvorne kode -> ponovno prevajanje jedra DOS, FreeDOS, Windows 9x Monolitno modularno jedro: modularna zasnova jedra (modul vsebuje gonilnik naprave) module je moc vložiti in izlociti iz jedra tekom izvajanja Mikro jedro: vsebuje samo osnovne funkcionalnosti, ostale funkcionalnosti so izvedene preko procesov medprocesna komunikacija (odjemalec-streznik) medsebojni klici so casovno zahtevnejši prilagodljivost, varnost, porazdeljenost in enostavnejša implementacija Hibridno jedro: zasnova je mikro jedro, izvedba pa monolitna (npr Windows NT) Nano jedro: manjše mikro jedro Exokernel: manjše mikro jedro, omogoca le zascito in souporabo virov Unikernel: specifinico namensko jedro za izbrano aplikacijo
Graficna lupina preprosta za uporabo graficni uporabniski vmesnik (GUI) napredne vnosne naprave (tipkovnica, miska, ...)	Arhitektura jedra struktura in nacin povezovanja med posameznimi deli jedra Monolitno jedro: velik kos strojne kode (vsebuje cel OS) deli OS lahko hitro komunicirajo preko klicev funkcij napaka v enem delu OS sesuje cel OS tezja obvladljivost programske kode sprememba izvorne kode -> ponovno prevajanje jedra DOS, FreeDOS, Windows 9x Monolitno modularno jedro: modularna zasnova jedra (modul vsebuje gonilnik naprave) module je moc vložiti in izlociti iz jedra tekom izvajanja Mikro jedro: vsebuje samo osnovne funkcionalnosti, ostale funkcionalnosti so izvedene preko procesov medprocesna komunikacija (odjemalec-streznik) medsebojni klici so casovno zahtevnejši prilagodljivost, varnost, porazdeljenost in enostavnejša implementacija Hibridno jedro: zasnova je mikro jedro, izvedba pa monolitna (npr Windows NT) Nano jedro: manjše mikro jedro Exokernel: manjše mikro jedro, omogoca le zascito in souporabo virov Unikernel: specifinico namensko jedro za izbrano aplikacijo
Arhitektura: Graficni vmesnik (graphical interface): desktop environment graficni elementi (okna, ikone, meniji, ...) interaktivni elementi (kurzor, izbira, ...) Prikazni streznik (display server): komunikacija z aplikacijami po protokolu posreduje dogodke I/O naprav upravlja izris oken (window manager) izris graficnih primitivov (crta, pravokotnik, ...) Upravitelj oken (window manager) program, ki nadzoruje postavitev in prikaz oken pogosto zdruzen s prikaznim streznikom nacin upravljanja oken (skladovni, ploscicni, kompozitni in dinamicni) Operacijski sistem (video / GPU podsistem) Framebuffer naprava (/dev/fb0): dostop do video pomnilnika, upravljanje video naprave, ... Direct rendering manager (/dev/dri/card0): podsistem za upravljanje z GPU napravami okna: skladovna, ploscicna, dinamicna, kompozitna	Sistemske klici mehanizem preko katerega uporabniski program zahteva jedrno storitev vsak klic ima svojo številko, prejme lahko tudi argumente številke in argumenti se prenasajo preko registrov in sklada Tabela rokovalnikov sistemskih klicev: i-ti element tabele je naslov rokovnika Preklop nivoja zascite procesorja: direkten klic podprograma v jedru sprozi izjemo zato s pomocjo strojne opreme izvedemo preklop v privilegiran nacin in klicemo podprogram Sistemiški vmesnik - preklop v jedro: Namenski strojni ukaz: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik sistemskih klicev v jedru Programska prekinitev: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik prekinitve v jedru Izvedba sistemskega klica: priprava: podajanje st. sistemskega klica in arg vstop v jedro: preko sistemskega vmesnika, preklopimo v privilegiran nacin in sprozimo rokovalnik izvedba rokovalnika sistemskega vmesnika: preverimo st klica in klic specifinca rokovalnika izvedba rokovalnika sistemskega klica: navaden klic rutine znotraj jedra izstop iz jedra: preklop nazaj v uporabniski nacin
Ukazna lupina imenujemo jo tudi tekstovna tekstovni uporabniski vmesnik napredna uporaba (programiranje, preusmerjanje vhoda in izhoda) tezja za uporabo kot graficna REPL (read-evaluate-print loop) Tekstovni terminal (konzola): ukazna lupina teče v terminalu Psevdo terminal: program, ki emulira tekstovni terminal. Lahko teče v graficnem okolju	Sistemiški klici mehanizem preko katerega uporabniski program zahteva jedrno storitev vsak klic ima svojo številko, prejme lahko tudi argumente številke in argumenti se prenasajo preko registrov in sklada Tabela rokovalnikov sistemskih klicev: i-ti element tabele je naslov rokovnika Preklop nivoja zascite procesorja: direkten klic podprograma v jedru sprozi izjemo zato s pomocjo strojne opreme izvedemo preklop v privilegiran nacin in klicemo podprogram Sistemiški vmesnik - preklop v jedro: Namenski strojni ukaz: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik sistemskih klicev v jedru Programska prekinitev: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik prekinitve v jedru Izvedba sistemskega klica: priprava: podajanje st. sistemskega klica in arg vstop v jedro: preko sistemskega vmesnika, preklopimo v privilegiran nacin in sprozimo rokovalnik izvedba rokovalnika sistemskega vmesnika: preverimo st klica in klic specifinca rokovalnika izvedba rokovalnika sistemskega klica: navaden klic rutine znotraj jedra izstop iz jedra: preklop nazaj v uporabniski nacin
Lupina bash: avtomatko dopoljevanje ukazov in zgodovina preusmerjanje, cevovodi izvajanje v ozadju Vgrajeni ukazi: jih neposredno podpira lupina Zunanji ukazi: nekeje v /bin ali /usr/bin type ukaz: tip ukaza \$PATH: pot, kjer so zunanji ukazi which ukaz: pot do ukaza man ukaz priročnik za zunanje ukaze	Sistemiški klici mehanizem preko katerega uporabniski program zahteva jedrno storitev vsak klic ima svojo številko, prejme lahko tudi argumente številke in argumenti se prenasajo preko registrov in sklada Tabela rokovalnikov sistemskih klicev: i-ti element tabele je naslov rokovnika Preklop nivoja zascite procesorja: direkten klic podprograma v jedru sprozi izjemo zato s pomocjo strojne opreme izvedemo preklop v privilegiran nacin in klicemo podprogram Sistemiški vmesnik - preklop v jedro: Namenski strojni ukaz: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik sistemskih klicev v jedru Programska prekinitev: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik prekinitve v jedru Izvedba sistemskega klica: priprava: podajanje st. sistemskega klica in arg vstop v jedro: preko sistemskega vmesnika, preklopimo v privilegiran nacin in sprozimo rokovalnik izvedba rokovalnika sistemskega vmesnika: preverimo st klica in klic specifinca rokovalnika izvedba rokovalnika sistemskega klica: navaden klic rutine znotraj jedra izstop iz jedra: preklop nazaj v uporabniski nacin
Sistemska orodja Upravljanje datotecnega sistema: konsistentnos strukture, ciscenje, kompresija, etc. Delo z datotekami: file manager, arhiverji, varnost, sinhronizacija, etc. Urejevalniki teksta: uporaba pri upravljanju sistema, hex urejevalniki, ukazni (premik po tekstu, etc.) in urejevalni (vstavljanje in brisanje) nacin Sistemska orodja: analiza delovanja sistema, konfiguracija, optimizacija, varnost, mrezna, etc. Razvojna orodja: programska oprema za razvoj programske opreme vrste: programerski, prevajalniki, povezovalniki, etc.	Sistemiški klici mehanizem preko katerega uporabniski program zahteva jedrno storitev vsak klic ima svojo številko, prejme lahko tudi argumente številke in argumenti se prenasajo preko registrov in sklada Tabela rokovalnikov sistemskih klicev: i-ti element tabele je naslov rokovnika Preklop nivoja zascite procesorja: direkten klic podprograma v jedru sprozi izjemo zato s pomocjo strojne opreme izvedemo preklop v privilegiran nacin in klicemo podprogram Sistemiški vmesnik - preklop v jedro: Namenski strojni ukaz: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik sistemskih klicev v jedru Programska prekinitev: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik prekinitve v jedru Izvedba sistemskega klica: priprava: podajanje st. sistemskega klica in arg vstop v jedro: preko sistemskega vmesnika, preklopimo v privilegiran nacin in sprozimo rokovalnik izvedba rokovalnika sistemskega vmesnika: preverimo st klica in klic specifinca rokovalnika izvedba rokovalnika sistemskega klica: navaden klic rutine znotraj jedra izstop iz jedra: preklop nazaj v uporabniski nacin
Operacijski sistem nabor programske opreme nadzoruje izvajanje programov povezuje uporabnika s strojno opremo deluje kot vmesnik med programi in strojno opremo Vloge: sistemski vpogled upravljanje racunalniskih virov nadzor nad delovanjem ponudnik sistemskih storitev Sestavljen iz jedra, gonilnikov, lupine in sistemskih orodij Storitve: upravljanje z uporabniki, procesi, pomnilnikom, datotecnimi sistemi in datotekami, I/O napravami, medprocesna komunikacija, ... Cilji: ease of use, security, reliability, performanceflexibility	Sistemiški klici mehanizem preko katerega uporabniski program zahteva jedrno storitev vsak klic ima svojo številko, prejme lahko tudi argumente številke in argumenti se prenasajo preko registrov in sklada Tabela rokovalnikov sistemskih klicev: i-ti element tabele je naslov rokovnika Preklop nivoja zascite procesorja: direkten klic podprograma v jedru sprozi izjemo zato s pomocjo strojne opreme izvedemo preklop v privilegiran nacin in klicemo podprogram Sistemiški vmesnik - preklop v jedro: Namenski strojni ukaz: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik sistemskih klicev v jedru Programska prekinitev: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik prekinitve v jedru Izvedba sistemskega klica: priprava: podajanje st. sistemskega klica in arg vstop v jedro: preko sistemskega vmesnika, preklopimo v privilegiran nacin in sprozimo rokovalnik izvedba rokovalnika sistemskega vmesnika: preverimo st klica in klic specifinca rokovalnika izvedba rokovalnika sistemskega klica: navaden klic rutine znotraj jedra izstop iz jedra: preklop nazaj v uporabniski nacin
Abstrakcija: posplošitev in skirvanje podrobnosti poenotenje in združevanje podobnih entitet v eno krovno (primer datoteka) Virtualizacija mehanizem, ki nekaj ustvari navidezno (navidezna naprava, pomnilnik, procesor) preslikava navideznega v realno Abstrakcija in virtualizacija: komplementarna koncepta. Primer: navidezni datoteczni sistem VFS nudi enovit dostop do datotek, združuje različne naprave in vključuje različne datotečne sisteme Varnost: zaupanje v dobro delovanje sistema in jo dosežemo prek mehanizmov zascite sistema Socasnost: obstoj vec procesov hkrati občutek hkratnega izvajanja vec procesov Persistenca: dolgoročni obstoj podatkov in informacij ucinkovitost hrambe omogoca medprocesno komunikacijo (npr datoteka)	Sistemiški klici mehanizem preko katerega uporabniski program zahteva jedrno storitev vsak klic ima svojo številko, prejme lahko tudi argumente številke in argumenti se prenasajo preko registrov in sklada Tabela rokovalnikov sistemskih klicev: i-ti element tabele je naslov rokovnika Preklop nivoja zascite procesorja: direkten klic podprograma v jedru sprozi izjemo zato s pomocjo strojne opreme izvedemo preklop v privilegiran nacin in klicemo podprogram Sistemiški vmesnik - preklop v jedro: Namenski strojni ukaz: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik sistemskih klicev v jedru Programska prekinitev: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik prekinitve v jedru Izvedba sistemskega klica: priprava: podajanje st. sistemskega klica in arg vstop v jedro: preko sistemskega vmesnika, preklopimo v privilegiran nacin in sprozimo rokovalnik izvedba rokovalnika sistemskega vmesnika: preverimo st klica in klic specifinca rokovalnika izvedba rokovalnika sistemskega klica: navaden klic rutine znotraj jedra izstop iz jedra: preklop nazaj v uporabniski nacin
Jedro programska koda, ki vsebuje bistveni del OS (npr upravljanje s procesi in pomnilnikom) izvaja se v privilegiranem nacinu delovanja procesorja (obvladuje celoten sistem)	Sistemiški klici mehanizem preko katerega uporabniski program zahteva jedrno storitev vsak klic ima svojo številko, prejme lahko tudi argumente številke in argumenti se prenasajo preko registrov in sklada Tabela rokovalnikov sistemskih klicev: i-ti element tabele je naslov rokovnika Preklop nivoja zascite procesorja: direkten klic podprograma v jedru sprozi izjemo zato s pomocjo strojne opreme izvedemo preklop v privilegiran nacin in klicemo podprogram Sistemiški vmesnik - preklop v jedro: Namenski strojni ukaz: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik sistemskih klicev v jedru Programska prekinitev: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik prekinitve v jedru Izvedba sistemskega klica: priprava: podajanje st. sistemskega klica in arg vstop v jedro: preko sistemskega vmesnika, preklopimo v privilegiran nacin in sprozimo rokovalnik izvedba rokovalnika sistemskega vmesnika: preverimo st klica in klic specifinca rokovalnika izvedba rokovalnika sistemskega klica: navaden klic rutine znotraj jedra izstop iz jedra: preklop nazaj v uporabniski nacin
Procesorski nivoji zascite:	Sistemiški klici mehanizem preko katerega uporabniski program zahteva jedrno storitev vsak klic ima svojo številko, prejme lahko tudi argumente številke in argumenti se prenasajo preko registrov in sklada Tabela rokovalnikov sistemskih klicev: i-ti element tabele je naslov rokovnika Preklop nivoja zascite procesorja: direkten klic podprograma v jedru sprozi izjemo zato s pomocjo strojne opreme izvedemo preklop v privilegiran nacin in klicemo podprogram Sistemiški vmesnik - preklop v jedro: Namenski strojni ukaz: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik sistemskih klicev v jedru Programska prekinitev: procesor naredi preklop in poklice namesceni rokovalnik prekinitve v jedru Izvedba sistemskega klica: priprava: podajanje st. sistemskega klica in arg vstop v jedro: preko sistemskega vmesnika, preklopimo v privilegiran nacin in sprozimo rokovalnik izvedba rokovalnika sistemskega vmesnika: preverimo st klica in klic specifinca rokovalnika izvedba rokovalnika sistemskega klica: navaden klic rutine znotraj jedra izstop iz jedra: preklop nazaj v uporabniski nacin
	VFS: uporabniku nudi enoten vmesnik do različnih fizičnih sistemov superblock: predstavitev priklop. d.s., type, velikost, kazalec na root dir inode: datoteka poljubnega tipa, podatki razen imena, lastnik, št trdih. povezav, velikost,kaz. na bloke z vsebino dentry: ime, kazalec na pripadajoč inode, na starš. imenik, file: dat. deskriptor, odprta datoteka nekega procesa, kazalec na ustrezen dentry, pozicija v datoteki, d.s., medij hrani bite oz. bajte, uporabnik datoteke OS premošča vrzel med medijem in uporabnikom gonilnik bn: napravo predstaiv kot zaporedje blokov gonilnik ds organizira bloke med seboj in jim doda pomen fizični ds: diskovni(minix, reiser,linux), mrežn(nfs)i, posebni (proc, sysfs, udev) Fragmentacija: neučinkovita raba pomn. prostora, zmanjša zmogljivost, Defragmentacija: postopek prerazporejanja dodeljenega pomnilnika Notranja frag: zaradi fiksne velikosti bloka je loh zadnji blok datoteke le delno izkoriščen, kontroliramo z velikostjo Zunanja: pojav neuporabljenih področij, ki so vsak zase premajhna za nadaljne dodelitve Podatkovna: bloki posamezne datoteke niso hranjeni blizu skupaj (bližje – hitrejši dostopi) Razdelitev diska na več delov-ločeni logični diski(particija) Načini: MBR – glavni zagonski zapis, 1. sektor diska vsebuje MBR zapis, vsebuje tabelo particij(4 primarne ali 3 prim 1 razširjena), 32 bitni LBA, torej 2^32 max naslovov, 2TiB premalo GPT -del EFI, privzeta podpora za vsaj 128 particij, velikost particij do več ZiB, večja toleranca na napake -zaščiteni MBR, -primarno GPT zaglavje(podpis,različica,velikost,GUID, velikost tabele particij,vnosaj) -vnosi (partition entries) – tip, GUID, začetni/končni LBA, zastavice, ime -> -particije - ponovljen partition entries, redundantnost VBR, primarna FAT, kopija FAT, korenski imenik, ostalo imeniški zapis (ime,končnica,atribut,čas,prvi grozd, velikost datoteke) FAT TABELA -zaporedje grozdov, ki tvorijo datoteko, enojno povezani seznam, namest kazalcev idx grozdov FAT12,16-12&16bitno naslavljanje grozdov, fixed root dir FAT32 -28bit, rootdir kjerkoli, dodatni sektor za metapodatke partici

